

เพลงร้องเรือเด็กภาคใต้

รศ.ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ

เพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ ถ้าใช้ภาษาไทยกลางพูดหรือในการสื่อสารก็ใช้ว่า “เพลงกล่อมเด็กภาคใต้” นั่นเอง
 6 ที่คนไทยภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบลุ่มน้ำปากพนังเรียกเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะเปลที่เด็กนอนอยู่นั้น มีลักษณะคล้ายกับเรือ ไม่ว่าเปลที่ผูกด้วยผ้า หรือเปลที่ทำโครงจากไม้ก็คล้ายเรือแต่เป็นเรือหัวบาน ต่างจากที่ทำเปลผ้าที่ผูกหัวท้ายเหมือนเรือหัวแหลม และเมื่อไกวเปลการเคลื่อนไหวของเปลก็มีลักษณะการเคลื่อนไหวเหมือนเรือที่ล่องอยู่ในน้ำ จึงเรียกเปลเป็นเรือหรือรู้สึกว่าเป็นเรือ ก็ทำให้เกิดความรู้สึกสวยงามและมีอารมณ์ดีคึกคักดี เมื่อเกิดเพลงที่สร้างสรรค์หรือคิดขึ้นมาเพื่อการร้องให้ลูกหรือเด็กในเปลหลับเร็วหรือหลับสบายก็เรียกว่า “เพลงร้องเรือเด็ก” บางแห่งก็เรียกว่าเพลงชาน้อง (ชา หมายถึงการร้องเป็นทำนอง จังหวะ อย่างชาเพลงบอก คือขับร้องเพลงบอก แต่เพลงบอกส่วนใหญ่จะใช้ว่า ทอกเพลงบอก) เพลงร้องเรือเด็กเกิดขึ้นจากการที่แม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูเด็กต้องการให้เด็กนอนหลับ เห็นว่าการร้องเพลงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กหลับเร็ว และหลับสบายคือเสียงเพลงที่เป็นทำนองและจังหวะ จะโคนและอีกประการหนึ่งเด็กที่อยู่ในเปลจะรู้สึกอบอุ่น และปลอดภัย ด้วยได้ยินเสียงของแม่หรือผู้เลี้ยงดูอยู่ใกล้ ในที่สุดก็ฟังเสียงเพลินและหลับไปในที่สุด ก่อนที่จะนอนหลับเด็กก็จะได้ยินเสียงที่ร้องอยู่ข้างเปล จะทำให้มีความสุขและอบอุ่นใจ ปลอดภัยดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้จึงเป็นสิ่งที่ เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้เด็กที่นอนในเปลได้รับรู้ว่า มีผู้ดูแลเอาใจใส่อยู่ไม่ห่างก็จะมั่นใจในการหลับนอน อีกทั้งช่วยกล่อมเกลาคิดใจของเด็กที่นอนในเปลมีความงดงาม มีอารมณ์ดีเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และส่งผลต่อสุขภาพกายด้วย เพราะจิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ นอกจากเพลงร้องเรือเด็กจะมีคุณค่าต่อเด็กที่อยู่ในเปลแล้ว ยังมีคุณค่าต่อผู้ร้องเพลงร้องเรือเด็กให้ผู้อื่นฟังด้วย คือมีความบันเทิงใจทำให้มีความสุขและอารมณ์ดีสดชื่นแจ่มใส อีกทั้งส่งผลต่อผู้ที่ได้ยินได้ฟังที่อยู่ในรัศมีที่เสียงร้องดังไปถึงหูด้วย เพราะจะทำให้ได้รับความบันเทิงใจ ได้รับความสุข สุขกายตามไปด้วย และทำให้มีความรู้และได้คติธรรมอีกด้วย ด้วยคุณค่าดังกล่าวนี้ชาวไทยภาคใต้ส่วนหนึ่งจึงร่วมแรงร่วมใจกันรักษาวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทเพลงร้องเรือเด็กเอาไว้ให้ได้ และวิธีที่ประเสริฐยิ่งคือการมีรางวัลที่สูงส่งและเป็นขวัญกำลังใจสูงยิ่งของผู้ที่ร่วมกิจกรรมในการประกวดนั้นคือการกราบทูลขอด้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙ เพราะท่านเป็นพระแม่แห่งชาติที่ดูแลความสุขทุกข์ของพสกนิกรไทยทั่วประเทศตลอดมา ตั้งแต่พระองค์ประทับเคียงคู่พระทัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช อาครมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด และจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดการประกวดร้องเพลงร้องเรือเด็กถวายพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถใน รัชกาลที่ ๙ เป็นครั้งที่ ๒ แล้ว และจะดำเนินการต่อไปในอนาคต เพื่อให้มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมทางด้านวรรณกรรมประเภทนี้ได้ดำรงอยู่คู่ดินแดนไทยภาคใต้และดินแดนไทยตลอดไป

เพลงร้องเรือเด็กภาคใต้หรือเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีมานานแต่โบราณกาล ส่วนการจะชี้ลงไปว่าเกิดเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้เพลงแรกตั้งแต่เมื่อไรนั้นคงทำไม่ได้เพราะไม่มีการการบันทึกเอาไว้เมื่อเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้เพลงแรกเกิดขึ้นมา อาจมีอยู่บ้างเกี่ยวกับเพลงร้องเรือภาคใต้รุ่นเก่าที่ผู้สนใจศึกษาได้ทำเอาไว้ และภายหลังก็มีผู้สนใจและทำวิจัยเอาไว้ทั้งเพื่อการสำรับัญญาโท เอก และวิจัยเพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ในเรื่องวรรณกรรมมุขปาฐะด้านเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ เอาเป็นว่าเมื่อเกิดคนไทยสยามในภาคใต้ขึ้นมาในรุ่นแรกก็เกิดเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ขึ้นมา เพราะธรรมชาติของคนต้องหาวิธีการเลี้ยงดูลูกเพื่อให้มีความสุขกายสุขใจให้มากที่สุด การคิดการร้องทำนองเพลงขึ้นมาเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามย่อมเกิดตามมาเป็นตาของธรรมชาติของคนซึ่งเป็นสัตว์ที่มีสมองที่มีคุณภาพ ดังนั้นเสียงร้องเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้หรือเพลงกล่อมเด็กภาคใต้จึงเกิดขึ้นมาดังที่ได้กล่าวแล้ว เพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ตั้งแต่เริ่มมีมาจนกระทั่งปัจจุบันมีอยู่จำนวนมากเคยมีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษารูปเอาไว้ว่าเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ที่รวบรวมได้มีถึง ๙,๐๐๐ เพลง นับว่ามีจำนวนมากทีเดียว ทั้งนี้คงรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ตอนล่างของจังหวัดเพชรบุรี จนกระทั่งถึงอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นอำเภอใต้สุดของประเทศไทย นอกจากนั้นงานศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมมุขปาฐะเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ยังมีอยู่อีกหลายเรื่อง ผู้เขียนได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ไว้ ๒ เรื่อง คือ วิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กับ เรื่องวิเคราะห์วรรณกรรมมุขปาฐะถ่มน้ำปากพวง จังหวัดนครศรีธรรมราชจากการทำวิจัยสองเรื่องนี้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพลงกล่อมเด็กมากขึ้นไปอีก และทำให้ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวรรณกรรมมุขปาฐะเพลงกล่อมเด็กมากกว่าที่ผ่านมา อีกทั้งเป็นผู้สอนนิชาววรรณกรรมไทยภาคใต้ด้วย ทั้งที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (ภาคใต้) หรือมหาวิทยาลัยทักษิณ ในปัจจุบัน และที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา และคุณวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ก็หลายเรื่องของมหาวิทยาลัยที่สังกัดและมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่ได้รับเชิญให้ไปเป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ นอกจากนี้เคยจัดสัมมนาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยภาคใต้ และเนื้อหาส่วนหนึ่งที่สัมมนาก็มีเรื่องเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ด้วย จากประสบการณ์ตั้งแต่เด็กและการได้สัมผัสกับเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้มายาวนานและรำลึกถึงพระคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมจึงทำให้ผู้เขียนตัดสินใจ ทำหนังสือกราบทูลขอ ถวายพระราชทานการประกวดเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ ครั้งที่ ๑ โดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ลงนามกราบทูลขึ้นไปสู่พระองค์ท่าน เมื่อปีที่ผ่านมา คือ พ.ศ. ๒๕๖๐ หนังสือกราบทูลขึ้นไปไม่นานประมาณ ๑ เดือน พระองค์ท่านพระราชทานลงมา นับได้ว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณ อันหาที่สุดมิได้ และเท่าที่ทราบเป็นถวายพระราชทานครั้งแรกที่เกี่ยวกับเพลงร้องเรือเด็กหรือเพลงกล่อมเด็ก จึงทำให้ผู้เขียน พนักงาน อาครมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ชาวมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ชาวนครศรีธรรมราช และชาวไทยภาคใต้มีความปลื้มปิติโดยทั่วกัน ในการประกวดเพลงร้องเรือเด็กถวายพระราชทานฯ ครั้งที่ ๑ ที่สนามหน้าเมืองนครศรีธรรมราช ปลายเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ อันเนื่องจากประเพณีบุญสารทเดือนสิบนั้นมีผู้สมัครเข้าร่วมประกวดจำนวนมาก ระดับเยาวชนประมาณ ๘๐ คนกว่า และระดับเยาวชนก็ใกล้เคียงกัน นับว่าได้รับความสนใจในระดับสูง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะพลกนิกรต้องการที่จะแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ด้วยอีกประการหนึ่ง ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระเมตตา กรุณาต่อพี่น้องประชาชนไทยอย่างยิ่ง เสด็จไปในทุกถิ่นทุกที่ของประเทศไทย และทรงห่วงใยประดุจแม่ที่ให้อาเนตลูกและรักลูกสุดที่จะนำมาบรรยายได้ ดังนั้นเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้จึงเปรียบเสมือนดังคำของแม่ที่คอยให้กำลังใจและให้ความอบอุ่นกับใจและกายแก่ลูก

เพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ของไทยจำนวนมากมายดั่งกล่าวหากจะถามว่าผู้เขียนจดจำเพลงเก่าๆ เพลงอะไรได้บ้างในฐานะคนไทยภาคใต้ ก็พอจะตอบได้ว่าน่าจะจำได้และร้องได้ถูกต้องตามที่คำที่มีมาแต่เดิมไม่น่าจะเกิน ๑๐ เพลง ทั้งนี้เพราะไม่ค่อยได้สัมผัสบ่อยนัก เมื่อมีการศึกษาและวิจัย หรือจัดการประกวด จึงจะได้สัมผัสอีกครั้งหนึ่ง หรือบางครั้งออกรายการวิทยุ และวิทยุโทรทัศน์จึงจะได้มีโอกาสได้ทบทวนเพลงร้องเรือเด็กที่ต้องการจะสื่อเนื้อหาอื่นๆ ก็เลือกเพลงที่มีเนื้อหานี้ๆ ให้สอดคล้องกัน ก็ถือว่าเป็นความโชคดีของผู้เขียนที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับมรดกทางวรรณกรรมที่มีคุณค่าต่อสติปัญญาและความรู้สึกด้านอารมณ์แห่งความสุข ผู้เขียนจะลำดับเพลงที่ยังจดจำได้อยู่มากให้เห็นดังต่อไปนี้ และจะบอกความหมายพร้อมกับตีความในบางเพลงที่มีนัยยะจะสื่อคติธรรมบางอย่างให้แก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ดังต่อไปนี้

ฮาเอ๋อ ไปคอน เหม	ไปคอน (นครฯ)
พระพิงเสาดั่ง	ไปแลพระนอนพระนั่ง
เข้าไปในห้อง	หลังคามุงเบื้อง
หลังคามุงเบื้อง	ไปแลพระทองทรงเครื่อง
	ทรงเครื่องดอกไม้ไหว เยอ เหม
	สืบพงศ์ ธรรมชาติ

จำจากที่ทวดมิด แม่เฒ่าเฟื่อง ยาหนูพริต และแม่ฟอง ธรรมชาติ ร้องให้ได้ยิน

เพลงร้องเรือเด็กบทนี้ใครแต่ง แต่งตั้งแต่เมื่อไรไม่มีใครบอกได้ เพราะต่างก็บอกว่าพอโตขึ้นมาจำความได้ก็ได้ยินเพลงนี้แล้ว ก็จดจำกันต่อไป มารุ่นแล้วรุ่นเล่าเพื่อใช้ในการร้อง (ขับร้อง) ให้ลูกหรือหลานฟัง จะได้นอนหลับง่าย และสบาย นึกเนื้อหาเพลงนี้กล่าวถึงการเดินทางไปที่ตัวเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อเข้าไปกราบบูชาพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช เมื่อเข้าไปก็จะเห็นสิ่งต่างๆ ภายในพุทธสถานที่สำคัญยิ่งแห่งนี้ นอกจากพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชแล้ว สิ่งที่ได้เห็นได้แก่ พระนอน พระนั่ง พระพิงเสาดั่ง (น่าจะพระองค์ใหญ่ในโบสถ์) และพระทองทรงเครื่อง (พระเจ้าศรีธรรมมาไตรราชทรงเครื่องทรงกษัตริย์) หลังคาของอาคารมุงด้วยกระเบื้องซึ่งบอกให้รู้ว่าสมัยนั้นมีการทำกระเบื้องเพื่อใช้มุงหลังคาแล้ว นอกจากนี้มีดอกไม้ไหว มีคำว่าทรงเครื่องนำ ทำให้เกิดไปว่าพระทองทรงเครื่องมีดอกไม้ไหวที่เครื่องทรงด้วย หรือว่าเป็นต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง ซึ่งมักเป็นต้นโพธิ์ ใบของต้นโพธิ์ไหวสั่นไปมา จึงเรียกว่า ทรงเครื่องดอกไม้ไหว เพลงร้องเรือบทนี้มีความงดงามยิ่งบอกถึงความศรัทธาปสาทะต่อพระพุทธานุภาพของชาวนครศรีธรรมราชสมัยก่อนและชาวนครศรีธรรมราชสมัยต่อมา และสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้เพลงร้องเรือบทนี้ยังอยู่ในความทรงจำของคนไทยสยามนครศรีธรรมราชและคนไทยสยามปักษ์ใต้อยู่จำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะผู้ที่มีความรักในมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมมุขปาฐะเพลงร้องเรือเด็ก และผู้ที่มีความผูกพันต่อพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช การที่คนไทยภาคใต้ตั้งแต่ครั้งบรรพชนมีความผูกพันต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมาตั้งแต่สมัยโบราณนั้นเป็นเพราะในองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชนั้นมีพระบรมธาตุพระทันตธาตุพระเขี้ยวแก้วด้านซ้ายบรรจุอยู่ในองค์พระบรมธาตุเจดีย์นั่นเอง ดังนั้นการได้ไปบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ก็คือการไปกราบพระพุทธรูปเจ้านั่นเอง การได้กราบได้บูชาพระบรมธาตุเจดีย์จะส่งผลให้เกิดความมีศรัทธาเกิดขึ้นแก่ตนแก่ผู้ใกล้ชิดและครอบครัว ดังนั้นชาวศรีธรรมราชมหานคร และชาวนครศรีธรรมราชในสมัยหลังจึงไปกราบพระบรมธาตุ

เจดีย์นครฯ กันบ่อยๆ อย่างน้อยก็ขอให้ได้กราบปีละครั้ง ผู้ที่อยู่ไกลๆ ถึงประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ยะลา ปัตตานี และ
พี่น้องไทยสยามที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย (ออร์ังเสียม) จึงต้องใช้ความพยายามและหาโอกาสไปกราบพระบรมธาตุ
เจดีย์นครศรีธรรมราชกันแม้จะปีละครั้งก็ยังดี เพราะเชื่อว่าจะเกิดสิ่งที่ดีงามตามมาอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ผู้เขียน
จึงคิดข้อความประโยคหนึ่งขึ้นมาเพื่อบอกถึงความศรัทธาบูชาของชาวพุทธต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช
ว่า **“เกิดมาหนึ่งชาติ ขอให้ได้กราบพระบรมธาตุเมืองนครฯ”** ข้อความนี้มีบางคนนำไปใช้ด้วยการปรับคำบ้าง
ประหนึ่งว่าเป็นคนคิดขึ้นมาเอง ที่จริงถ้ามีการกล่าวอ้างถึงว่าสืบพงศ์ ธรรมชาติ ต่อข้างล่างก็คงจะดีไม่น้อย แต่เมื่อ
มิได้ทำเช่นนั้นก็คิดในแง่บวกว่า ช่วยกันประชาสัมพันธ์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช และนครศรีธรรมราช
เพลงร้องเรือเด็ก ไปคอน จึงเป็นเพลงร้องเรือเด็กเพลงแรกที่ถูกเขียนจดจำได้ตลอดมาตั้งแต่เด็กๆ จนกระทั่งปัจจุบัน
เวลาผ่านไป ๖๖ ขวบปีก็ยังจำได้อยู่และพร้อมที่จะร้องเพลงร้องเรือเด็กเพลงนี้ได้ทันที และร้องด้วยความภาคภูมิใจ
เพราะเนื้อเพลงแสดงออกถึงความเป็นนครศรีธรรมราชอย่างแท้จริง หากจะย้อนถามถึงความเป็นมาของชื่อ
จังหวัดนครศรีธรรมราชแล้วก็น่าภาคภูมิใจ เพราะมีความเป็นมาที่ยาวนานมากทีเดียว เดิมทีก็น่าจะมีชื่อนี้ตั้งแต่ราว
พ.ศ. ๑๕๐๐ เป็นต้นมา ตามหลักฐานศิลาจารึก เอกสารเก่าต่างๆ เรียกว่า ศิริธรรมราชมหานคร ศิริธรรมราช
ศิริธรรมนคร นครศรีธรรมราชมหานคร และมหานครศรีธรรมราช การที่มีชื่อเช่นนี้อยู่ในศิลาจารึกและเอกสารเก่านั้น
แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองที่ชื่อนี้ และมองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชตกทอดมาถึงรุ่นลูก
หลานจนปัจจุบันนี้ ตามหลักฐานต่างๆ ทำให้รู้ความเก่าของพระบรมธาตุเจดีย์ที่เป็นหลักใจของชาวศรีธรรมราชมหานคร
หรือเมือง ๑๒ นักษัตริย์ ว่า องค์เล็กดั้งเดิมที่อยู่ภายในนั้นสร้างมานานแล้ว ตั้งแต่ดินแดนไทยสยามภาคใต้เรียกว่า
ตามพรลิงค์ หรือ ตมลิงคัม หรือ ตมลิ หรือ กมลิ แล้ว คือก่อน พ.ศ. ๑๕๐๐ เพราะได้ส่งอิฐได้ฐานพระบรมธาตุ
นครศรีธรรมราชไปหาค่าอายุแล้วด้วยวิธีความร้อนเรื่องแสงปรากฏว่าเก่าไปถึง พ.ศ. ๑๔๐๐ เศษ หากนับถึงปี
เอา พ.ศ. ๒๕๖๔ ตั้ง ลบด้วย ๑๔๐๐ ก็ได้อายุการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช คือบรรพชนไทยสยาม
ภาคใต้ได้สร้างมาแล้ว ๑๑๖๔ ปี ส่วนสร้างในสมัยของพระราชพระองค์ใดในครั้งแรกนั้นยังไม่มีหลักฐานที่บอกไว้
แต่ในเอกสารพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ในหอสมุดแห่งชาติ ประเทศไทย บอกว่า พ.ศ. ๑๓๓๕ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช
ทรงสร้างวัดไว้ ๙ วัด เช่น วัดกะปะ วัดไทรสามต้น และวัดตะปิง เป็นต้น ปัจจุบันนี้วัดดังกล่าวนี้บางวัดยังมีอยู่
แต่บางวัดร้างไป และบางวัดหาที่ตั้งไม่พบ แสดงว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ราชวงศ์ปทุมวงศ์ หรือศรีธรรมมาโคกราช
ได้มีอำนาจในการดูแลไทยสยามภาคใต้แล้ว และใน พ.ศ. ๑๗๗๓ ในตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชและตำนาน
เมืองนครศรีธรรมราช ก็บอกว่าพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมมาโคกราชก็ทรงสร้างองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช
จากพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชองค์ก่อนแลทรงจัดสมโภชต่อมา รวมถึงการแห่ผ้าพระบฏจากปากพ่องขึ้นห่มองค์
พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชด้วย และผู้ที่มาดูแลพระบรมธาตุเจดีย์ที่สำคัญยิ่งนี้จะเวียนกันในเมือง ๑๒ เมือง
ที่เรียกว่าเมือง ๑๒ นักษัตริย์ คือ กระบุรี ชุมพร ตะกั่วป่าถาง บันทายสมอ (สมา) สระอุเลา พัทลุง ตรัง สายบุรี
ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และปาหัง จากบนลงล่างราว เพชรบุรีตอนล่าง ถึงปลายแหลมคาบสมุทรไทยสยาม
จะเห็นได้ว่าเมื่อราว พ.ศ. ๑๕๐๐ - พ.ศ. ๑๙๐๐ เศษ นั้นองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชเป็นหลักใจเป็นที่ศรัทธา
บูชาของคนไทยสยามภาคใต้อย่างกว้างขวาง และการณ์เช่นนี้ก็ยังคงต่อเนื่องมาจนปัจจุบันนี้ ชาวไทยทั่วประเทศ และ
ชาวไทยในประเทศมาเลเซียปัจจุบันที่เรียกว่า ออรัังเสียมยังมากกราบไหว้พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชกันจำนวนมาก
และพาลูกหลานมาบวชที่วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชกันจำนวนมาก ด้วยเชื่อมั่นในอานิสงส์ที่จะเกิดตามมา

หลังการบวช และบ้างก็บนบานเอาไว้เรื่องขอให้หายจากเจ็บไข้ได้ป่วยและอื่นๆ ขณะนี้ชาวนครศรีธรรมราชและชาวไทยภาคใต้ได้ดำเนินการเพื่อให้องค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชและวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร) เป็นมรดกโลก และได้ผ่านขั้นตอนการขึ้นบัญชีเบื้องต้นของมรดกโลก องค์การยูเนสโกแล้ว คงจะใช้เวลาอีกไม่นานน่าจะประกาศผลออกมา ชาวนครศรีธรรมราช ชาวใต้ และชาวไทยทั้งประเทศต่างก็ตั้งความหวังว่าเราชาวไทยจะได้ข่าวดีเมื่อเวลานั้นมาถึง นี่คือความสำคัญของวัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชหรือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช ดังนั้นเพลงร้องเรือเด็ก ไปคอนเหอ จึงเกิดขึ้นตามมา เป็นการบันทึกสถานที่สำคัญและความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาของดินแดนไทยภาคใต้ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน เพลงร้องเรือเด็กไปคอนเหอ จึงเป็นเสมือนเพลงร้องเรือเด็กประจำศรีธรรมราชมหานครสมัยก่อน และจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบันนี้

ทำบุญเดือนสิบ

ฮา เอ่อ เหอ ทำบุญเหอ

จัดหมัรับดับเถา

ลา พอบ หนมแห้ง

ไปวัดไปวา

ทำบุญวันสารท

ไปวัดไปวา

จัดแจงเข้าตะอีหมา

สาเสทเวทนาเปรต เอ่อเหอ

สิบพงศ์ ธรรมชาติ จำจากบรรพชนตั้งแต่แม่ถึงทวด

เพลงร้องเรือเด็กหรือเพลงกล่อมเด็กบทนี้มีคำในวรรคส่วนมาก ๔ คำ ซึ่งบางท่านบอกว่าจะน่าจะเป็นข้อยุติเกี่ยวกับคำในแต่ละวรรคของเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ แต่ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าแต่งได้วรรคละ ๔ คำ ก็คงดี แต่ถ้าจำเป็นต้องเกิดไปบ้าง ๕-๗ คำในแต่ละวรรคก็ไม่น่าจะบกพร่องทางฉันทลักษณ์ เพราะเพลงร้องเรือเด็กบทเก่าโบราณจำนวนไม่น้อยที่มากกว่า ๔ คำ เช่น ฮา เอ่อโกแจ้ เหอ ว้ายน้ำซ้อแซ้ไปหาเมีย ชนหมากลอยน้ำเสีย ทำพริ่ได้เมียสะไก่อแจ้ มาแวะเรือนน้อง ให้เงินให้ทองสองสามแคว ทำพริ่ได้เมียสะไก่อแจ้ มาแวะเรือนน้องก่อน เหอ” จะเห็นได้ว่าในวรรคที่ ๒ ๓ ๔ และ ๕ เกิน ๔ คำหรือพยางค์ทั้งสิ้น ดังนั้นเรื่องกำหนดคำในวรรคของเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ควรจะยืดหยุ่นได้ระหว่าง ๔ คำหรือพยางค์ ถึง ๗ คำหรือพยางค์ ปัญหาในการแต่งเพลงร้องเรือเด็กในการประกวดถึงจะไม่มี ถ้ากำหนดว่า ๔ คำจะมีข้อโต้แย้งเพราะมีหลักฐานบทร้องเรือเด็กภาคใต้บทโบราณที่มีคำเกินวรรคละ ๔ คำอยู่จำนวนไม่น้อย และที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ บท บุญเดือนสิบ การสัมผัสระหว่างวรรค ก็ไม่ค่อยพิถีพิถัน คือ วรรค ๓ กับ วรรค ๔ ไม่มีสัมผัส คำในวรรคที่ ๓ (วรรครอง) คือ ถาด มิได้สัมผัสกับคำใดในวรรคที่ ๔ ไปวัดไปวา จึงกล่าวได้ว่า วรรณกรรมมุขปาฐะประเภทร้อยกรองจะไม่พิถีพิถันในเรื่องฉันทลักษณ์ (ข้อกำหนด) มากนักจะต่างจากวรรณกรรมประเภทลายลักษณ์ เพลงร้องเรือเด็กบทที่ยกมา คือ ทำบุญเดือนสิบ หรือประเพณีบุญสารทเดือนสิบ นั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบุญประเพณีบุญสารทเดือนสิบของชาวนครศรีธรรมราชและชาวไทยภาคใต้ที่สืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว เมื่อใกล้ถึงประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรือเมื่อถึงวันแล้วจะมีการจัดหมัรับ ดับ ถาด คือการเอาภาชนะใส่สิ่งของที่เป็นอาหารและสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นขนาดไม่ใหญ่ลงในภาชนะที่มีลักษณะแบนหรือกลมก็ได้ ส่วนถาดก็จัดเป็นภาชนะที่อนุโลมเข้านำมาจัดหมัรับได้ คำว่าหมัรับ บางท่านบอกว่า ความหมาย

เหมือนสำรับในภาษาไทยกลาง บางท่านกล่าวว่าเพี้ยนมาจากคำว่า สำรับ ที่ใช้กันตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ผู้เขียนมีความเห็นและวิเคราะห์ว่าเป็นคำไทยโบราณที่ใช้กันมานานแล้วตั้งแต่ครั้งอาณาจักรโบราณในดินแดนไทยสยามภาคใต้ อาจจะเก่าไปถึงสมัยศรีวิชัย หรือตามพรลิงค์ ซึ่งอายุก่อน พ.ศ. ๑๐๐๐ ทั้งนี้เพราะจากการหาค่าอายุโบราณสถานตุมปัง ในมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นั้นอายุเก่าถึง พ.ศ. ๑๒๘๑ (เฉลี่ยอายุอิฐ ๕ ก้อน จากโบราณสถานตุมปัง) ดังนั้นภาษาไทยภาคใต้คำว่า “หมัรับ” จึงไม่น่าจะเพี้ยนหรือเปลี่ยนมาจากคำว่า สำรับ ซึ่งเป็นคำภาษาไทยรุ่นหลัง และประเพณีบุญสารทเดือนสิบก็เป็นประเพณีโบราณมากแล้ว จึงน่าจะเป็นข้อสรุปว่า หมัรับ ที่มีในเพลงร้องเรือเด็กบพนี้ เป็นคำภาษาไทยภาคใต้เก่ามีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ หรือพูดเป็นภาษาไทยได้ทั้งมีใช้ในอดีตและปัจจุบันว่า “เก่าแจ๊กๆ” นั่นเอง ในการจัด หมัรับ รับเปตชนนั้นจะจัดเป็นสองช่วงเวลา คือ เดือนสิบ ประมาณวันแรม ๑-๕ ค่ำ จัดเป็นหมัรับเล็ก ส่วนแรม ๑๔-๑๕ ค่ำ จัด หมัรับใหญ่ มีการแห่ไปวัดประจำหมู่บ้านและวัดที่เป็นศูนย์กลางรวมใจคนในพื้นที่นั้นๆ เช่น วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช หรือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ก็จะมีผู้คนไปร่วมกิจกรรมในวันหมัรับใหญ่ และแห่หมัรับกันมาก ด้วยมีพระบรมเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นหลักที่พึงพอใจที่สำคัญยิ่งของชาวนครศรีธรรมราช ชาวไทยภาคใต้ทั่วไป และชาวไทยทั่วประเทศ สิ่งที่ใส่ลงไปในหมัรับจะเป็นอาหารแห้ง และสิ่งของเครื่องใช้ขนาดเล็ก ที่สำคัญยิ่งขาดไม่ได้คือ ขนม ๕ อย่าง ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง คือ ลา พอง ไข่ปลา บ้า ดีข้า (เบข้า) หรือหนมเจาะหู ในกรณีที่เป็นรู ขนมทั้งห้านี้มีความหมาย คือ ลา เป็นเสื้อผ้าอาภรณ์ใช้ห่ม พอง เป็นเรือแพใช้ข้ามชี (บ้างว่าใช้ข้ามวังสงสารหรือโสมสงสาร) ไข่ปลา เป็นเครื่องประดับ แทนกำไลมือ ตุ่มหู บ้า (สะบ้า) ให้เล่นบ้า และดีข้าหรือเบข้าหรือหนมเจาะหู เป็นเหรียญหรือเงิน เพื่อใช้จ่ายซื้อสิ่งของ ขนมทั้ง ๕ ที่บรรพชนชาวนครศรีธรรมราชและชาวไทยภาคใต้ทำขึ้นมานั้นล้วนเป็นสัญลักษณ์มีความหมายแทนอาหารการกินและสิ่งของเครื่องใช้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ด้วยเชื่อว่าท่านจ่านำพาสิ่งเหล่านี้ไปสู่แดนนรกที่ท่านอยู่ได้ หมัรับเล็กจัดวางที่บ้าน ที่ริ้วบ้าน ได้ต้นไม้อะไรรอบๆ หรือระหว่างทางเดิน วางที่บ้านก็เพื่อให้เปตชนที่เป็นญาติได้กิน ส่วนวางที่นอกบ้านและที่สาธารณะต่างๆ นั้นก็ให้เปตชนทั่วไปได้กินแม้จะมีใช้ญาติก็ตาม นี่แสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับบุคคลอื่น จึงนับว่าเป็นการสอนที่ดีเพื่อให้เป็นคนมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ในวันทำบุญใหญ่หรือหมัรับใหญ่นั้นจะมีการตั้งเปรตในวัด คือนำอาหารหวานคาวดังกล่าวข้างต้น บางทีก็มีธูปบตรใบละร้อยและห้าร้อยติดที่ยอดหมัรับด้วย ดังนั้นเมื่อถึงเวลาชิงเปรตจึงทำให้เกิดความสนุกสนานตามมา ในการชิงเปรต (อาหารเปรตและสิ่งของ) นั้นจะต้องฟังสัญญาณจากผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพ เมื่อพระคุณเจ้าชักสายสัญญาณ ผู้ที่ทำหน้าที่ให้สัญญาณก็ประกาศให้ชิงได้ หลังจากนั้นที่ตั้งเปรตก็จะทุสมุน รุนวาย ผู้คนจะวิ่งกรูเข้าไปชิงอาหารเปรตและสิ่งของเครื่องใช้ ธูปบตรใบใหญ่อันอย่างสนุกสนาน รอยยิ้มและเสียงหัวเราะก็จะติดตามมาอย่างไม่ขาดสาย ตลอดเวลาประมาณครึ่งชั่วโมง นี่เป็นกุศโลบายของบรรพชนไทยนครศรีธรรมราชและบรรพชนไทยภาคใต้ที่ได้คิดสิ่งเหล่านี้เอาไว้ ตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของ ลูก หลาน เหลน หลิน โหล่น ลื้อ หลือ และหลิบ จะต้องช่วยกันรักษาสืบทอดให้มีตลอดไป อยู่ได้นานแสนนาน ดังที่เพลงร้องเรือเด็กบพนี้ได้บันทึกเอาไว้ บันทึกสำคัญๆ ของเพลงร้องเรือบพนี้คือการรักษาวัฒนธรรมไปวัดทำบุญตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา และการกตัญญูต่อบรรพชน ทั้งที่สิ้นชีวิตแล้วหรือไปก่อนแล้ว (เปต เปรต) และที่ยังมีชีวิตอยู่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า พ่อเฒ่า แม่เฒ่า ทวด ลวด และลา ส่วนโคตรลา คงไม่อยู่ให้ได้แสดงความกตัญญูแล้ว อีกทั้งทำบุญใส่บาตรพระภิกษุและไปทำบุญที่วัดด้วย ทั้งในอดีตและปัจจุบันคนนครศรีธรรมราชและภาคใต้ได้ปฏิบัติเช่นนี้มาตลอด เพราะ “ไปวัดไปวาสาเสทเวทนาเปรต เหนอ” มีความเมตตาสงสารเปตชนที่ขึ้นมาจากทุกติฎมิหรือแดนนรกนั่นเอง เพลงร้องเรือเด็กบพนี้

จึงเป็นอีกเพลงบทหนึ่ง ที่ผู้เขียนจะต้องจำได้ตลอดไป และจะส่งต่อไปยังรุ่นปัจจุบัน รุ่นปัจจุบันก็จะส่งต่อรุ่นอนาคตต่อไป กันไปไม่มีที่สิ้นสุด เปรต มิใช่ สิ่งชั่วร้ายแต่อย่างใด เพียงแต่สมมุติคำขึ้นมาเรียกคนที่ทำสิ่งไม่ดีตอนที่มีชีวิตอยู่ เมื่อสิ้นชีวิตไปก็รับกรรมในแดนนรกต่างๆ และจะมีรูปร่างหน้าตาไม่สวยงาม เมื่อจะเรียกคนทำสิ่งไม่ดีๆ ไม่ถูกต้องก็นำคำ เปรต ไปใช้อยู่บ้างเหมือนกัน เช่น คนโหดเปรตอื้อต่ายโหด คนเปรต เด็กเปรต และซี้หกจกเปรต เป็นต้น สรุปว่าเมื่ออะไรไม่ดีก็จะโยนให้เปรตหมด ยืมคำเปรตมาใช้นั่นเอง อย่างไรก็ตามเปรตก็จะได้รับส่วนบุญและอาหารหวานคาวที่ญาติพี่น้องนำไปให้ดังกล่าวแล้ว ทั้งตั้งเปรตหมรับเล็ก และทำบุญหมรับใหญ่ ที่วัดตั้งที่กล่าวมา วรรณคดีของเพลงร้องเรือเด็กบทนี้บอกไว้ชัดเจนว่า ขอให้สงสารและเห็นใจเปรตเพราะเดินทางมาไกล นายนิรบาลปล่อยมาให้มาบนโลกพบญาติพี่น้อง ๑๕ วัน ๑๕ คืน ด้วยหวังว่าจะนำพาอาหารหวานคาวและบุญกุศลที่ญาติพี่น้องทำให้กลับไป ญาติพี่น้องคนใดกลุ่มใดไม่ได้ตั้งหมรับให้ได้กิน และไม่ทำบุญให้ เปตชนหรือเปรตชนก็จะอดอยากปากแห้งหิวโหย เมื่อจะกลับสู่แดนนรกในตอนหัวรุ่งวันแรม ๑๕ ค่ำ ก็จะบ่นไปตลอดทางว่า “ลูกหลานอกัญญไม่รู้คุณ” จะส่งผลต่อลูกหลาน นั่นคือทำให้ลูกหลานไม่มีความสุขสงบ และไม่เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ตรงกันข้ามคนที่ตั้งหมรับและทำบุญให้ก็จะประสบแต่ความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และสมบูรณ์ในชีวิตทรัพย์สินตลอดไป

หนึ่งอาหารหวานคาวที่ได้จากการชิงเปรตจากที่ตั้งเปรตในวันแรม ๑๔ ค่ำหรือ ๑๕ ค่ำนั้น ถ้าได้รับประทานก็จะมีมีความสุข ความเจริญ ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก เพราะเชื่อว่าเปตชนจะอำนวยพรให้มีความสุข ความเจริญ และอายุยืนยาวตลอดไป ความเชื่อหรือความคิดเหล่านี้จะเป็นจริงหรือไม่ แต่สรุปแล้วไม่มีทางเสียแต่อย่างใด มีแต่ได้กับได้ตลอดไป จึงควรช่วยกันรักษาประเพณีเดือนสิบให้มีคุณค่าศีลธรรมราชและภาคใต้ของไทยตลอดไป

ลูกสาวชาวปากนัง

อา เอ่อ ลูกสาวเหอ

เอวกลมมนตั่ง

ปั้นให้กลม

นั่งทำเคยแพน

ลูกสาวชาวปากนัง

นั่งทำเคยแพน

ข่มให้แบนแบน

ให้แบนเหมือนเงินเหรียญ เหอ

สืบพงศ์ ธรรมชาติ จากความทรงจำในวัยเด็ก

เพลงร้องเรือบทนี้เนื้อหาบอกถึงการทำเคยของชาวปากนัง ในการทำเคยนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเด็กสาว ในการทำเคยเมื่อนำกึ่งที่หมักเกลือตากแห้งแล้วก็นำมาเซ (ตำ) ให้เป็นเนื้อเดียวกัน หลังจากนั้นก็จะมีการทำเป็นก้อนกลมๆ เล็กๆ ประมาณครึ่งกำปั้น แล้วจะใช้มือหรือสันมือกดหรือข่มให้มีลักษณะแบน แล้วนำไปตากแดดจนแห้ง การตากแดดก็เพื่อให้เคยเสีย หรือภาษาไทยภาคใต้ นครศรีธรรมราชหรือบางจังหวัดในภาคใต้พูดว่า ขุงจะพูดว่า เคยขุง ถ้าเป็นเคยขุงแล้วจะมีรสชาติไม่อร่อย มักจะนำเคยขุงไปทิ้ง ดังนั้นการรักษาค่อยมิให้ขุงหรือเสียกลิ่นเสียรสก็ต้องดูแลรักษาเคยให้ดีด้วยการนำไปตากแดดให้แห้งแล้วนำไปจุกหรือใส่ให้แน่นในเนียงหรือไห เมื่อจะแกงก็จะตัดมาแกงได้สะดวก บางแห่งนำเคยที่เป็นแผ่นที่แห้งดังกล่าวเก็บไว้เป็นแผ่น เมื่อใช้ปรุงอาหารก็หยิบทั้งแผ่นมาใช้ก็ทำให้สะดวกดีเหมือนกัน ถ้าแผ่นใหญ่ใช้แกงหรือทำแกงจืดหรืออื่นๆ ไม่หมดก็เก็บใส่ที่เดิมไว้ใช้ปรุงอาหารครั้งต่อไป

เพลงลูกสาวชาวปากนังวิเคราะห์ได้ว่าน่าจะแต่งขึ้นมาอย่างเก่าที่สุดคือสมัยรัชกาลที่ ๓ บรรณราชจักรีวงศ์ เพราะการ

ทำให้เรียมูมาไว้ในประเทศสยามก็เริ่มตั้งแต่ตอนนี้ สะท้อนว่าคนต่างชาติมีความเฉลียวฉลาดในการเปรียบเทียบ เพราะเรียมูมีลักษณะกลมๆ และแบนๆ เช่นกัน และเพิ่งนำเข้ามาใช้ในสยามใหม่ๆ จึงทำให้น่าสนใจว่าการเปรียบเทียบกับวัตถุหรือสิ่งของอื่นๆ ที่มีลักษณะกลมๆ และ แบนๆ

เพลงร้องเรือเด็กที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ล้วนเป็นเพลงร้องเรือเด็กบทสำคัญของชาวนครศรีธรรมราชและชาวใต้ทั้งสิ้น จึงควรจะรักษากันเอาไว้ให้ได้ เพราะนี่คือสิ่งมีคุณค่ายิ่งอย่างหนึ่งชาวไทยภาคใต้ และประเทศไทยของเรา เชื่อว่าการประกวดร้องเพลงร้องเรือเด็กรางวัลด้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนี้ จะช่วยเป็นพลังผลักดันในการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ด้านวรรณกรรมเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ได้ดี และเป็นขวัญกำลังใจปกเกล้าปกกระหม่อมให้แก่ผู้รักเพลงร้องเรือเด็กภาคใต้ตลอดไปนิรันดร์กาล

